

5. Руденко Ю.М. Сутність податкової політики держави та вплив громадянського суспільства на її вироблення та реалізацію. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/3_2017/19.pdf
6. Василик О.Д. Податкова система України: навч. посібн. Київ: ВАТ «Поліграфкнига», 2004. 478 с.
7. Загородній А.Г. Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. Київ: Знання, 2000. 587 с.
8. Бечко П.К. Податковий менеджмент: навч. посібн. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 288 с.
9. Иванов Ю.Б., Майбуров И.А. Системы налогообложения Украины и России: структура, проблемы, тенденции развития: монография. Харьков: ФЛП Либуркина Л.М.; ИД „ИНЖЭК”, 2009. 520 с.

УДК 658.7

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ

Сьомченко В.В. к.е.н., доцент, Зубачова В.І.

Запорізький національний університет
Україна, 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66

abcd@znu.edu.ua

Висвітлено підходи щодо визначення фінансового забезпечення інноваційної діяльності, наведено класифікацію джерел фінансування інноваційних проектів в Україні. Формування системи фінансування інновацій України, аналіз напрямів інноваційної діяльності підприємств. Розглядаються проблеми та шляхи покращення фінансового забезпечення інноваційних програм та проектів в Україні. Пошук можливості збільшення централізованого фінансування науково-технічної діяльності, створення мотивації в бізнесі та приватних інвесторів для фінансової підтримки інноваційної діяльності на великих, на малих і середніх підприємствах, науково-дослідних інститутах та університетах, різних центрах і лабораторіях. Дослідження показують, що збільшення витрат в підвищенні освітнього рівня працівників сприяє зростанню продуктивності праці, тоді як інвестування в устаткування дає низький показник нарощування продуктивності праці. У процесі формування системи фінансування інновацій Україна спирається на практику Європейського Союзу щодо підтримки дослідницьких та інноваційних проектів. Статистичні дані, що вказують на втрату України найважливіших позицій в авіабудуванні, машинобудуванні та приладобудуванні, свідчать про необхідність швидких і глибоких змін в умовах та механізмах управління інноваційною діяльністю в Україні, найважливішу роль серед яких грає фінансування інновацій. Серед основних учасників фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні ключовою роллю, поряд з бізнес-сектором, є розгалужена система фінансово-кредитних установ: інноваційні та вікові фонди, спеціалізовані банківські установи, страхові та інвестиційні компанії. Стаття зосереджена на необхідності пошуку можливостей збільшення централізованого фінансування науково-технічної діяльності, а також створення мотивації бізнесу та приватних інвесторів для фінансової підтримки інноваційної діяльності не лише на великих, але й на малих і середніх підприємствах, науково-дослідних інститутах та університетах, різних центрах і лабораторіях.

Ключові слова: інноваційна програма, інноваційний проект, фінансування, джерела фінансування.

PROBLEMS OF FINANCING INNOVATIONS IN UKRAINE

Semchenko V.V., Ph.D. in Economics, professor, Zubachova V.I.

Zaporizhzhya National University
Ukraine, 69002, Zaporizhzhya, Zhukovsky str., 66

The article outlines approaches to determining the financial support of innovation activity, describes the classification of sources of funding for innovation projects in Ukraine. Formation of the system of financing of innovations in Ukraine, analysis of directions of innovative activity of enterprises. Problems and ways of improvement of financial provision of innovative programs and projects in Ukraine are considered. Search for an opportunity to increase centralized financing of scientific and technical activities, create motivation in business and private investors to financially support innovation in large, small and medium enterprises, research institutes and universities, different centers and laboratories. Studies show that increasing costs in raising the educational level of workers contributes to the growth of labor productivity, while investing in equipment provides a low indicator of labor productivity growth. In the process of forming a system for financing innovation, Ukraine relies on the practice of the European Union to support research and innovation projects. The statistical data pointing to the loss of Ukraine's most important positions in aviation engineering, machine building and instrumentation show the need for rapid and profound changes in the

conditions and mechanisms for managing innovation activities in Ukraine, the most important of which is the financing of innovation. Among the main participants in the financial support of innovation activity in Ukraine, along with the business sector, a branched system of financial and credit institutions is a key part: innovative and age funds, specialized banking institutions, insurance and investment companies. The article focuses on the need to find opportunities to increase centralized financing of scientific and technological activities, as well as to create business and private investors' motivation for financial support of innovative activity not only in large but also small and medium enterprises, research institutes and universities, different centers and laboratories.

Key words: innovative program, an innovative project, funding, sources of funding.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Успіх реалізації інноваційних проектів багато в чому залежить від організації процесу його фінансування. Як свідчить практика, недостатня компетенція в розумінні того, як правильно фінансувати інноваційний проект, який обсяг коштів необхідно внести на кожному етапі його розвитку, становить істотну проблему для інвесторів, що займаються фінансуванням інноваційних проектів. Ця загроза існування й істотний бар'єр для зростання та розвитку проекту перешкоджає втіленню ідей та науково-технологічних досягнень у реальну економіку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми аналізу суті, механізму, складових фінансового забезпечення інноваційної діяльності розглядали такі вчені, як О. Москаль [1], І. Сокирська [2], О. Колодізев [3], Г. Возняк, А. Кузнєцова [4], В. Зимовець та ін. К. Ільїна розглядає питання формування системи фінансового забезпечення інноваційного розвитку [5], Н. Зінько досліджує проблеми та напрями вдосконалення банківського й небанківського фінансування інноваційної діяльності в Україні [6]. Водночас, ці проблеми потребують подальшого дослідження, спрямованого на формування практичного інструментарію їх розв'язання.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Розгляд та визначення джерел і проблем фінансового забезпечення інноваційних програм та проектів, а також надання пропозицій щодо шляхів покращення фінансового забезпечення інновацій в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У нашій державі наукові підходи до трактування інновації покладені в основу положень Закону України «Про інноваційну діяльність», де надається визначення: інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [7]. Але інноваційна діяльність та виробництво інноваційного продукту потребують значних фінансових вкладень, витрат, котрі в сукупності становлять систему фінансового забезпечення інноваційної діяльності та порізно розглядаються науковцями (табл.1).

Слід зазначити, що зараз в Україні не склалася чіткої, прозорої і водночас ефективної системи фінансування інновацій.

Таблиця 1 – Підходи щодо визначення фінансового забезпечення інноваційної діяльності

Автор	Фінансове забезпечення інноваційної діяльності – це:
Москаль О.І. [8]	сукупність економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення й ефективного використання фінансових ресурсів та організаційно-управлінських принципів, методів і форм їх впливу на соціально-економічну життєдіяльність
Колодізев О.М. [1]	сукупність економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення і ефективного використання фінансових ресурсів, а також організаційно-управлінських принципів, методів і форм впливу цих ресурсів на інноваційний розвиток національної економіки
Сокирська І.Г. [3]	реалізація неперервного характеру відтворювальних процесів за рахунок власних та залучених фінансових ресурсів з виокремленням механізму фінансового

Автор	Фінансове забезпечення інноваційної діяльності – це:
	забезпечення, формування структури капіталу, планування і бюджетування та балансування грошових потоків
Льїна К.О. [2]	формування ресурсної бази інноваційної діяльності
Зінько Н.Я. [5]	пошук та вибір джерел фінансових ресурсів інноваційної діяльності
Юркевич О.М. [6]	сукупність взаємопов'язаних елементів (суб'єктів об'єктів джерел і методів фінансування інноваційної діяльності), спрямовану на стимулювання фінансування інноваційної діяльності, здійснення якої потребує значної концентрації фінансових ресурсів для отримання певного економічного ефекту.
Возняк Г.В., Кузнєцова А.Я. [9]	комплекс методів та важелів впливу на інноваційну діяльність, який реалізується в різних формах через відповідну систему фінансування

У процесі формування системи фінансування інновацій Україна спирається на практику Європейського Союзу щодо підтримки дослідницьких та інноваційних проектів. При цьому використовуються такі механізми:

- інноваційне фінансування бізнес-сектором;
- прямі фінансові інвестиційні заходи;
- фіскальні заходи;
- державні закупівлі;
- венчурне фінансування;
- бізнес-ангели;
- конкурентне фінансування дослідницьких проектів;
- пільгове оподаткування досліджень та розробок;
- гранти;
- державно-приватні партнерства.

Джерела фінансування інноваційної діяльності наведено на рис. 1 [10].

Рис. 1. Джерела фінансування інноваційної діяльності [10]

За даними обстеження 2014–2016 рр., найвищий рівень інноваційної активності спостерігався на підприємствах Рівненської, Харківської областей та м. Києва. Найвища частка технологічно інноваційних підприємств – у Рівненській (19,1%), Харківській (18,7%) та Кіровоградській (14,7%) областях; нетехнологічно інноваційних підприємств – у м. Києві (17,8%), Івано-Франківській та Київській областях (по 15,1%) (рис. 2)*.

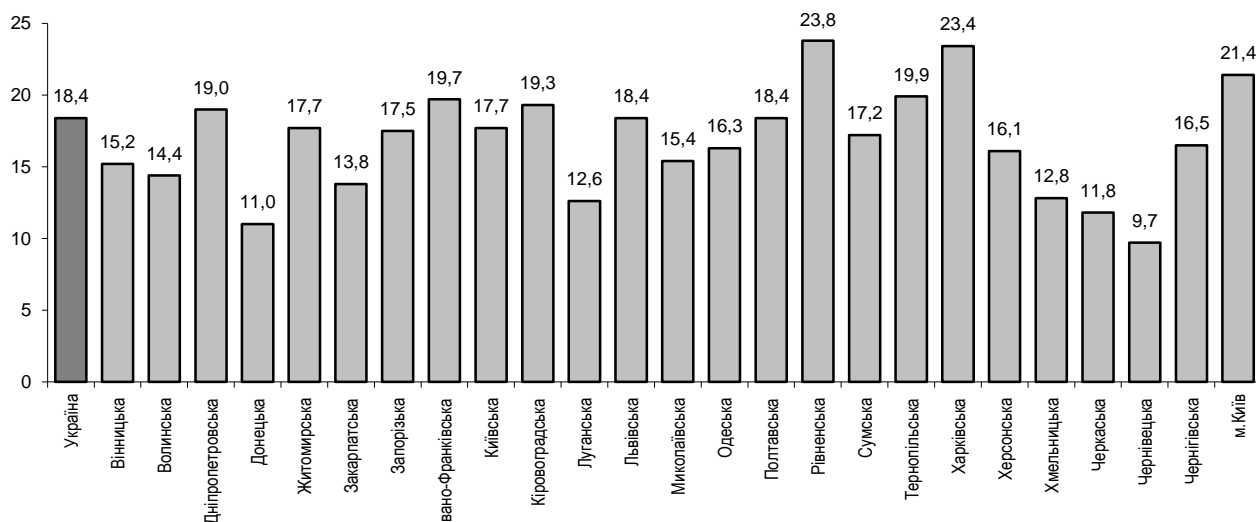

Рис.2. Розподіл інноваційно-активних підприємств у 2014-2016 рр. за регіонами, у % до загальної кількості досліджених підприємств відповідного регіону

*Джерело: результати досліджень автора

У 2017р. 88,5% інноваційно-активних промислових підприємств упроваджували інновації (або 14,3% досліджених промислових підприємств) (табл. 2).

Таблиця 2 – Кількість підприємств, що впроваджували інновації, за типами інновацій та регіонами*

	Кількість підприємств	У тому числі впроваджували				
		інноваційні види продукції	з них		інноваційні процеси	з них маловідходні, ресурсозберігаючі
			нові для ринку	нові для підприємства		
Україна	672	358	90	302	456	198
Вінницька	15	11	5	10	8	5
Волинська	16	4	1	3	8	5
Дніпропетровська	46	18	5	16	40	11
Донецька	22	12	3	11	19	11
Житомирська	23	9	1	8	10	3
Закарпатська	12	4	–	4	7	6
Запорізька	37	26	6	22	21	7
Івано-Франківська	23	15	–	15	16	10
Київська	37	16	4	14	28	4
Кіровоградська	15	12	2	10	9	6
Луганська	5	3	–	3	4	3
Львівська	47	24	8	20	40	12
Миколаївська	16	8	3	5	8	2
Одеська	35	15	3	13	28	22
Полтавська	23	15	1	14	13	2
Рівненська	7	3	–	3	6	2
Сумська	18	17	8	12	8	5
Тернопільська	25	7	2	5	23	4
Харківська	105	55	17	44	68	38
Херсонська	15	11	3	11	11	2
Хмельницька	8	3	–	3	6	2
Черкаська	31	15	3	13	19	7
Чернівецька	8	7	–	7	6	4
Чернігівська	10	7	2	5	9	6
м.Київ	73	41	13	31	41	19

*Джерело: дослідження автора

Щодо напрямів інноваційної діяльності підприємств України, то більше половини підприємств із технологічними інноваціями придбали машини, обладнання та програмне забезпечення для виробництва нових або значно поліпшених продуктів та послуг. Майже третина здійснювали діяльність для запровадження нових або суттєво вдосконалених продуктів або процесів, таку як техніко-економічне обґрунтування, тестування, розробка програмного забезпечення для поточних потреб, технічне оснащення, організація виробництва тощо.

Для здійснення нововведень 170 підприємств придбали 832 нові технології, із яких 129 – за межами України. Із загальної кількості технологій 386 придбано з устаткуванням, з яких 81 – за межами України; 305 – як результат досліджень і розробок (10); 110 – за договорами на придбання прав на патенти, ліцензіями на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей (36); 10 – за угодами на придбання технологій та ноу-хау (2); 12 – разом із цілеспрямованим прийомом на роботу кваліфікованих фахівців.

У результаті інноваційної діяльності 8 підприємств створили нові технології, із яких 59 передано іншим підприємствам, зокрема 2 – за межі України.

У країнах-членах Організації економічного співробітництва та розвитку середній обсяг інвестицій в інтелектуальну сферу протягом останнього десятиліття склав 2,3% внутрішньої валової продукції, а з урахуванням виховної діяльності перевищив 10% [11]. Такі інвестиції пов'язані з їх високою ефективністю.

Дослідження показують, що збільшення витрат на 10% для підвищення освітнього рівня працівників сприяє зростанню продуктивності праці на 8,6%, тоді як інвестування в устаткування дає нарощування продуктивності праці лише на 3,4%. Лідером в інноваційному розвитку залишаються США, які займають найбільшу частину ринку високотехнологічної продукції: 54,7% авіакосмічної техніки, 34% комп'ютерів та офісного обладнання, 35% засобів комунікацій, 30% фармацевтики та медпрепаратів. А розвинені країни (США, Японія та Європейський Союз) разом контролюють понад 75% світового ринку комп'ютерів, 84% всіх отриманих патентів і близько 92% ринку програмного забезпечення.

Особливого значення набувають наукоємні технології оборонних галузей промисловості та сфери послуг, частка яких складає в середньому понад половини валового внутрішнього продукту провідних країн світу. Саме перелічені галузі забезпечують найвищі темпи зростання обсягів виробництва, зайнятості, інвестицій та зовнішньоекономічного обороту, що визначає й пріоритетну роль інвестицій в інтелектуальну сферу.

Інша ситуація склалася в Україні за роки незалежності. Країна втратила найважливіші позиції в авіабудуванні, машинобудуванні та приладобудуванні та ін. Статистичні дані по Україні показують, що лише 14,2% підприємств промисловості беруть участь в інноваційній діяльності та всього 6,7% від обсягу продажів здійснюється в результаті виробництва інноваційної продукції [11, с. 28-29].

Усі ці фактори говорять про необхідність швидких і глибинних змін в умовах та механізмах управління інноваційною діяльністю в Україні, найважливішу роль серед яких відіграє фінансування інновацій.

Аналіз динаміки фінансування інновацій в Україні дозволяє виділити чотири етапи фінансування інноваційної діяльності (рис. 3)[6].

Зараз дуже важливо, з одного боку, відшукати можливості збільшення централізованого фінансування науково-технічної діяльності, а з іншого боку, створити мотивацію бізнесу та приватним інвесторам для фінансової підтримки інноваційної діяльності не лише на великих, але й на малих і середніх підприємствах, науково-дослідних інститутах та університетах, різних центрах і лабораторіях.

Етапи фінансування інноваційної діяльності в Україні

1. 1990-1996 рр. - Криза інноваційного фінансування, яка виражається у зменшенні наукових витрат у 4,5 разу. Після досить стабільного бюджетного забезпечення інноваційної діяльності в рамках соціальної системи у попередні роки обсяги фінансування науки після 1990-го року в фіксованих цінах знизилася швидше, ніж наукова інтенсивність у загальний внутрішній продукт. Причина криється не тільки в зниженні ВВП, валютній кризі (виводом України з рублевої зони), але переважно, внаслідок швидкого нарощування тіньової економіки, яка за своєю природою не фінансує наукові дослідження.
2. 1997-2004 рр. - відносна стабілізація наукової інтенсивності в ВВП, що супроводжується ростом рівня абсолютних витрат на інновації, завдяки введенню національної валюти (гривні) 02.09.1996 р., подолання наслідків фінансової кризи 1998-1999 рр. и началу інтенсивного росту ВВП. За цей період наукові витрати вирости в 1,5 разу. На цей період припадає історичний мінімум і максимальний обсяг витрат на наукові дослідження та розробки за показників паритета гривні по відношенню до долара США по покупній здатності валют. Мінімум витрат на інновації було встановлено в 1999 році - 1744,16 млн грн дол., коли штат працівників сфери науково-технічної діяльності скоротився порівняно з 1989 роком у 3 рази. Другий важливий показник - витрати на одного працівника в галузі науки і техніки - досягло свого мінімуму - 6,7 дол. США ще раніше - у 1989 році в зв'язку зі швидким скороченням цих витрат у порівнянні з падінням ВВП. Максимум науково-технічного фінансування досягнуто в 2004 році - 3085,44 млн. грн. дол США.
3. 2005-2008 рр. - повторна криза фінансування науково-технічної сфери, який проявився внаслідок зниження наукової інтенсивності ВВП порівняно з зменшенням абсолютних витрат на інновації внаслідок екстенсивного економічного розвитку країни без використання науково-технічних факторів. У цей період рівень державної підтримки науки знизився, а частка витрат на науку скоротилася з 3% у 1990 році до 0,85 в 2008 році - найгірший показник в Україні за останні 50 років. Отже, норматив ЄС 2010 року - витрати на інновації 3% ВВП - Україна мала в 1990 році і погіршила цей показник у 2008 році в 3,5 разу.
4. 2009 рік - даний час - стабілізація фінансування інноваційної діяльності на відносно низькому рівні. Незважаючи на деяке збільшення долі витрат на науку в 2009 році до 0,89%, загальне фінансування дослідницьких проектів у порівняних цінах продовжує залишатися низьким.

Рис. 3. Етапи фінансування інноваційної діяльності в Україні [6]

Фінансова ситуація, що склалася в науково-технічній сфері, негативно вплинула на зниження одного з ключових показників інноваційної діяльності в країні – індексу технологічного розвитку. За методологією Всесвітнього економічного форуму він складає 2,82, тоді як у Польщі – 3,77, Чехії – 4,31, Японії – 5,24, Фінляндії – 6,02, а США – 6,09 [4].

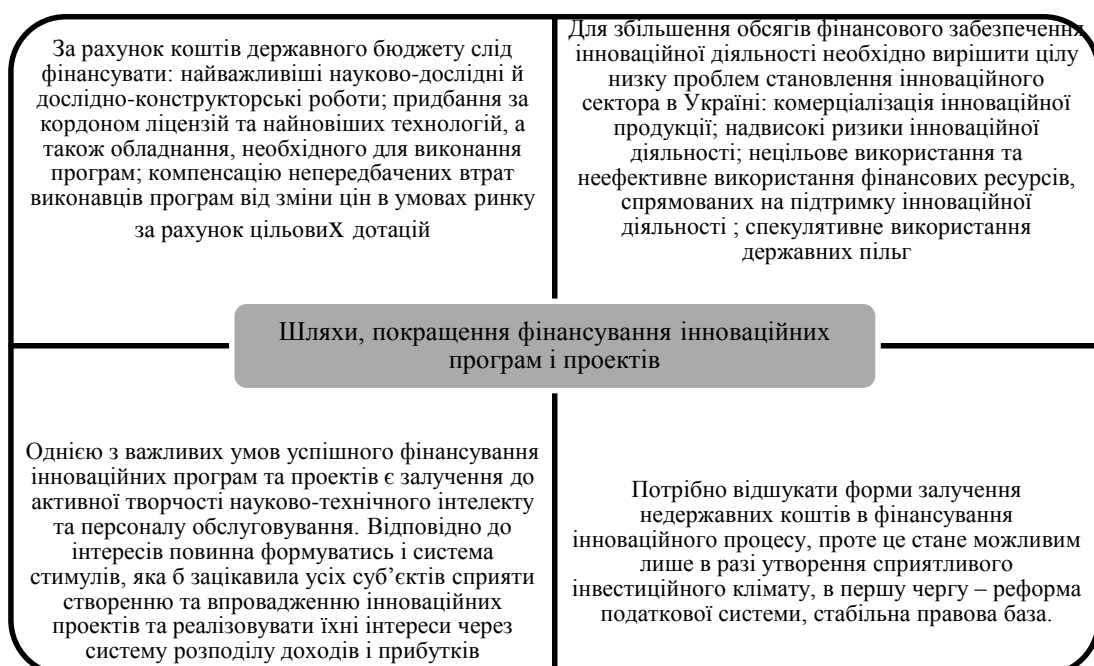

Рис. 4. Шляхи покращення фінансування інноваційних програм і проектів [4]

Для подолання цієї ситуації українськими дослідниками, зарубіжними експертами та працівниками органів державного управління розроблено та прийнято Парламентом України в червні 2009 року Концепцію інноваційного розвитку країни на період до 2020 року. Вона містить опис кількох сценаріїв науково-технічного та інноваційного розвитку на основі показників європейського інноваційного табло.

Отже, з метою вирішення проблем фінансування інноваційної діяльності в Україні необхідно знайти такі шляхи, які б значно покращили впровадження інноваційних програм і проєктів. До таких шляхів можна віднести (рис. 4.).

ВИСНОВКИ

Серед інструментів управління інноваційною діяльністю в Україні важливу роль відіграє забезпечення фінансовими ресурсами. Останні включають в себе бюджетні субсидії, грантові, кредитні та пільгове кредитування, а також недержавні інвестиції, які приваблюють у інноваційне середовище. При цьому фінансові ресурси, необхідні для впровадження новітніх технологій у виробництво, випуск інноваційної продукції та її просування на ринку на порядок, перевищують витрати на проведення фундаментальних досліджень. Водночас, майбутній дохід від реалізації інноваційних проєктів також багато разів може перевищити не тільки витрати на науково-дослідні роботи, але й прогнозований дохід від екстенсивного розширення виробництва. Крім того, підприємство-новатор виграє в іміджевому плані з точки зору закріплення своїх позицій на ринку завдяки виведенню нової продукції. Саме ці фактори сприяють збільшенню об'єктів фінансування інновацій підприємствами-лідерами в Україні.

Серед основних учасників фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні ключовою роллю, поряд із бізнес-сектором, є розгалужена система фінансово-кредитних установ: інноваційні та вікові фонди, спеціалізовані банківські установи, страхові та інвестиційні компанії. Ці суб'єкти господарювання використовують різноманітні механізми: проєктне фінансування, лізинг, страхування, кредитування, венчурне інвестування, а також спрямовують державні та приватні засоби фінансово-матеріально-технічного характеру у сферу інноваційної діяльності.

В останні роки Україна все активніше використовує досвід країн ЄС у наданні податкових пільг на проведення інноваційної діяльності, які сприяють фінансовій підтримці підприємств у сфері науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт. Практика податкового стимулювання інноваційної діяльності в Україні включає такі методи: звільнення від податків венчурних компаній, податкове стимулювання малого та середнього бізнесу і зниження податкових витрат на науково-дослідні роботи, зменшення податкової бази, зменшення рівнів податкової інноваційної діяльності, мінімізація податкових зобов'язань інноваційних фірм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Москаль О. І. Фінансове забезпечення розвитку агропромислового виробництва регіону (на матеріалах Чернівецької області): автореф. дис... канд. екон. наук : 08.04.01. Київ, 2001. 16 с.
2. Сокирська, І. Г. Діагностика фінансового забезпечення діяльності підприємства. *Фінанси України*. 2003. № 1. С. 89–93.
3. Колодізев, О. М. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку національної економіки: дис... д-ра екон. наук : 08.00.08. Суми, 2011. 508 с.
4. The Global competitiveness Report 2011–2012. New York: Palgrave Macmillan, 2012.
5. Ільїна К. О. Формування системи фінансового забезпечення інноваційного розвитку у відкритій економіці України: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2011. 20 с.
6. Зінько, Н. Я. Удосконалення банківського та небанківського фінансування інноваційної діяльності в Україні: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08; НАН України, ін-т регіон. дослід. Львів, 2007. 20 с.
7. Про інноваційну діяльність. Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV зі змін. і доп. URL: <http://portal.rada.gov.ua/>.
8. Наукова та науково-технічна діяльність за даними Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

9. Юркевич, О. М. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в економіці України: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.04.01; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2006. 20 с.
10. Лапко О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання: [монографія]. Київ: Інститут економічного прогнозування НАН України, 1999. 253 с.
11. Інноваційна політика: Європейський досвід та рекомендації для України. Київ: Фенікс, 2011. 215 с.
12. Park, Y.A (1999). Taxonomy of National Systems of Innovation: R&D Structure of OECD Economies. Science and Public Policy. Vol. 26 (August). P. 241–246.

УДК 338.43:339.137:005.21

ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Череп А.В., д.е.н., професор, Петрова А.В.

*Запорізький національний університет,
Україні, 69000, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66*

У статті розглянуто проблеми та перспективи фінансових стратегій конкурентоспроможності агропромислових підприємств, а також систему конкурентних стратегій аграрних підприємств. Розкрито сутність поняття фінансової стратегії, її види та особливості формування фінансової стратегії агропромислових підприємств. Проаналізовано особливості формування й використання певних стратегій у сучасних умовах агропромислових підприємств в Україні. Запропоновано комплексну стратегію для формування конкурентного потенціалу та конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств функціональними компонентами. Досліджено окремі компоненти системи конкурентоспроможного розвитку підприємств для можливості обґрунтування їх використання у виробничо-комерційній діяльності вітчизняних аграрних підприємств із метою підвищення ефективності їх функціонування на цільових ринках. Узагальнення теоретичних аспектів конкурентоспроможності, аналіз наукових і практичних підходів до управління конкурентоспроможністю засвідчили, що сьогодні найбільш актуальними для агропромислових підприємств є такі проблеми: недостатня обґрунтованість вибору показників оцінки ефективності управління конкурентоспроможністю, розроблення конкурентної стратегії та напрямів забезпечення конкурентоспроможності; недостатнє врахування закономірностей власного розвитку, діяльності конкурентів та їх потенціалу при проведенні маркетингових досліджень; відсутність комплексних підходів та дієвого інструментарію підвищення ефективності управління конкурентоспроможністю. Сформульовано концептуальні положення щодо стратегічного й тактичного управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств з урахуванням особливостей їх циклічного розвитку та з використанням бенчмаркінгу і збалансованої системи показників. Проаналізовано дослідження вітчизняних та іноземних науковців та сформовано єдиний підхід до визначення сутності поняття «фінансова стратегія підприємства».

Ключові слова : стратегія, фінансова стратегія, конкурентоспроможність, агропромислове підприємство.

FINANCIAL STRATEGY OF COMPETITIVENESS OF AGROINDUSTRIAL ENTERPRISES

Cherep A.V., Doctor of Economics, Professor, Petrova A.V.

*Zaporizhzhia National University
Ukraine, 69600, Zaporizhzhia, Zhukovsky str., 66*

The article deals with the problems and prospects of financial strategies of competitiveness of agro-industrial enterprises, as well as a system of competitive strategies of agrarian enterprises. The essence of the concept of financial strategy, its types and features of formation of financial strategy of agroindustrial enterprises is revealed. The peculiarities of the formation and use of certain certain strategies in modern conditions of agroindustrial enterprises in Ukraine are analyzed. The complex strategy for the formation of competitive potential and competitiveness of agricultural enterprises by functional components is offered. The separate components of the system of competitive development of enterprises for the possibility of substantiation of their use in production and commercial activity of domestic agrarian enterprises with the purpose of increasing their efficiency in the target markets are investigated. The generalization of theoretical aspects of competitiveness, analysis of scientific and practical approaches to the management of competitiveness showed that today the most relevant for agro-industrial enterprises are the following problems: insufficient substantiation of the choice of indicators for assessing the effectiveness of the management of competitiveness, the development of a competitive strategy and directions for ensuring competitiveness; insufficient